

Rauman kaupungin kaavoitus
kaavoitus@rauma.fi

Viite Lausuntopyyntö 27.11.2023

Aihe Rauma, Lapin Pyörnin asemakaavamuutos, luonnos

Rauman kaupunki on pyytänyt Satakunnan Museon lausuntoa koskien Lapin Pyörnin asemakaavan muutoksen luonnosta. Suunnittelualue sijaitsee noin 19 km etäisyydellä Rauman keskustasta ja käsittää noin 1,09 ha. Kaavamuutoksen tavoitteena on selostuksen mukaan tutkia paikan ja rakennusten ominaisuuksiin sopivaa käyttötarkoitusta huomioiden mm. maisemalliset ja historialliset arvot. Asemakaavan päivityksen yhteydessä tarkastellaan rakennusoikeuden määrää ja arvioidaan rakennusten suojelutarve. Riippuen alueen toteutuvasta käyttötarkoituksesta, alueelle tulee rakentaa melunsuojaus.

Huittistentien varrella Rauman Lapissa sijaitseva Pyörni kuuluu alueen vanhoihin kantatiloihin ja toimi vuodesta 1928 alkaen kunnalliskotina ja sittemmin myös vanhainkotina. Viime vuosina päärakennuksessa on toiminut kahvila ja lahjatavaramyymälä. Vuonna 1928 nykyasuunsa valmistuneen päärakennuksen lisäksi pihapiiriin kuuluu kivinavetta, 1800–1900-lukujen vaihteessa valmistunut kivinavetta, 1900-luvun alkupuolella valmistunut vilja-aitta, alun perin 1930-luvulla valmistunut huvimaja/kellari, sekä 1930- ja 1950-luvuilla valmistuneet talousrakennukset. Pihapiirissä on säilynyt myös tilan eri vaiheista kertovaa perinteistä kasvillisuutta.

Pyörnin pihapiiri kuuluu Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 osoitettuun maakunnallisesti merkittävään Kirkonkylän miljööseen (Satakunnan rakennusperintö 2005) ja pihapiiri mainitaan erikseen alueen kuvaustekstissä. Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 aluetta koskee suunnittelumääräys: *Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon alueen kokonaisuus, erityispiirteet ja ominaisluonne siten, että edistetään niihin liittyvien arvojen säilymistä ja kehittämistä mukaan lukien avoimet viljelyalueet. Kaikista aluetta tai kohdetta koskevista suunnitelmista ja hankkeista, jotka oleellisesti muuttavat vallitsevia olosuhteita, tulee museoviranomaiselle varata mahdollisuus lausunnon antamiseen. Kohteen ja siihen olennaisesti kuuluvan lähiympäristön suunnittelussa on otettava huomioon kohteen kulttuuri-, maisema-, luonto- ja ympäristöarvot sekä huolehdittava, ettei toimenpiteillä ja hankkeilla vaaranneta tai heikennetä edellä mainittujen arvojen säilymistä.*

Pyörni on huomioitu myös tekeillä olevaa uutta maakuntakaavaa varten toteutetussa Satakunnan rakennetun kulttuuriympäristön päivitys- ja täydennysinventoinnissa osaksi Lapin kirkonkylän maakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä (Niina Uusi-Seppä/Ramboll 2023).

Alueella on voimassa Lapin keskustan osayleiskaava (1995). Suunnittelualue on merkitty osayleiskaavassa julkisten palvelujen ja hallinnon alueeksi, jolla ympäristö säilytetään (PY/s). Kaavamääräyksen mukaan: *Alueen kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennuskanta ja ympäristö tulee säilyttää. Uudisrakentaminen ja olemassa oleviin rakennuksiin tehtävät muutokset tulee sopeuttaa alueen maisemallisiin ja kulttuurihistoriallisiin ominaispiirteisiin.* Pyörnin päärakennus on osoitettu osayleiskaavassa suojelumerkinnällä sr-6: *Rakennuslain 135 § nojalla määrätään, että rakennusta tai rakennelmaa ei saa purkaa ilman rakennuslautakunnan hyväksymää pakottavaa syytä ja että rakennuksessa tai rakennelmassa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen tai rakennelman kyläkuvan kannalta merkittävä luonne säilyy.*

Alueella on voimassa 20.6.2001 hyväksytty asemakaava. Kaavassa suunnittelualue on osoitettu yleisten rakennusten korttelialueeksi, jolla ympäristö säilytetään (Y/s). Asemakaavassa Pyörnin päärakennus on osoitettu suojeltavaksi sr-1: *Suojeltava rakennus. Rakennustaiteellisesti tai historiallisesti arvokas rakennus. MRL 118§:n nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa eikä siinä saa tehdä sellaisia korjaustöitä, jotka turmelevat julkisivujen, vesikattojen ja porrashuoneiden rakennustaiteellista tai historiallista arvoa.*

Tekeillä olevaa kaavamuutosta varten toteutettiin vuonna 2023 rakennusinventointi, jonka yhteydessä pihapiirikokonaisuus rakennuksineen myös arvoitettiin (FM Jari Heiskanen / Satakunnan Museo). Selvityksessä mainitaan muun muassa, että Pyörni on näkyvä osa Valtatien sekä taajaman toisen vanhan liikekeskustan ja -raitin muodostavaa Sahamäentien maisemaa ja muodostaa historiallisesti, rakennushistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja kaupunkikuvallisesti arvokkaan kokonaisuuden. Inventoinnin yhteydessä Pyörnin rakennukset arvoitettiin hyödyntäen Satakunnan Museon kolmiportaista arvoasteikkoa (A, B, C). Päärakennus arvoitettiin luokkaan A: *Erityisen merkittävä rakennus tai rakennusosa. Historiallisesti, rakennushistoriallisesti ja maisemallisesti merkittävä, edustaa piirteiltään selkeästi rakennusaikaansa ja on hyvin säilynyt. Sietää muutoksia vain ominaispiirteet huomioiden. Säilytettävä.* Pyörnin kivenavetta, viljamakasiini sekä kunnalliskodin huvimaja/kellari arvoitettiin luokkaan B: *Merkittävä rakennus tai rakennusosa. Rakennus on kulttuurihistoriallisesti tärkeä osa alueen historiallista*

kokonaisuutta, rakennusperintöä ja kerrostumia. Sietää muutoksia, säilyneet ominaispiirteet huomioitava. Osa kokonaisuutta, säilyttäminen suositeltavaa. Pihapiirin itäpuolella sijaitseva kaksi laitosaikaan liittyvää ulkorakennusta arvotettiin luokkaan C: Tavanomainen tai nuorempi rakennus, joka kuuluu alueen kerrokselliseen historiaan. Sietää muutoksia. Säilyminen suotavaa.

Satakunnan Museo osallistui kaavahankkeesta 9.11.2023 järjestettyyn viranomaisneuvotteluun. Rakennusten ja pihapiirien ominaispiirteiden ja maisemallisen arvon säilymisen lisäksi museo kiinnitti neuvottelussa huomiota myös pihapiirin perinteisen kasvillisuuden, kuten iäkkäiden kuusiaitojen säilymiseen. Neuvottelussa nousi lisäksi esille muun muassa kulttuuriympäristön ja melusuojauksen yhteensovittamiseen liittyvät haasteet.

Kaavaluonnoksessa Pyörnin alueen käyttötarkoitus on osoitettu toimitilarakennusten korttelialueeksi, jonka maisemalliset ja kulttuurihistorialliset ominaispiirteet tulee säilyttää (KTY/s11). Kaavamääräyksen mukaan alueella tulisi säilyttää nykyinen julkinen ja/tai yhteisöllinen käyttö. Tuleva toiminta tulisi sovittaa kokonaisuutena merkittävään, nykyiseen rakennuskantaan. Suunnittelualueen itäosaan on osoitettu täydennysrakentamista 650 k-m². Täydennysrakentaminen tulee sovittaa nykyisen rakennuskannan mittakaavaan, materiaaleihin, väreihin ja sijoitteluun. Päärakennuksen hallitseva asema pihapiirissä ja maisemassa tulee säilyttää. Myös pihapiiri istutuksineen tulee ottaa huomioon. Rakennuslupahakemusta käsiteltäessä tulee kuulla museoviranomaista.

Kaavaluonnoksessa on osoitettu suojelumerkinnällä Pyörnin päärakennus (sr20) sekä kivinavetta, viljamakasiini ja huvimaja/kellari (sr21). Uudis- ja korjausrakentamista ohjataan kaava-alueella rakentamis- ja korjaustapaohjeilla.

Satakunnan Museon kannanotto kaavaluonnokseen

Satakunnan Museo pitää hyvänä, että rakennusinventoinnin keskeiset tulokset on huomioitu kaavaluonnoksessa ja rakennuksiin kohdentuvat suojelumerkinnät ja -määräykset ovat asianmukaiset. Alueen arvot sekä selvityksen keskeiset tulokset on myös kuvattu kattavasti kaavaselostuksessa. Museo pitää myös hyvänä, että historiallisesti, rakennushistoriallisesti ja maisemallisesti merkittävien rakennusten sekä pihapiirin ominaisuudet, mukaan lukien kasvillisuus, on huomioitu kattavasti myös rakentamis- ja korjaustapaohjeissa.

Satakunnan Museo näkee tarpeelliseksi vielä tutkia, uhkaako suunnittelualueen itäosaan osoitettu verrattain suuri rakennusoikeus (650 k-m²) päärakennuksen maisemallisesti keskeistä asemaa, ja tulisiko uudisrakentamisen sijoittelua ohjata vielä tarkemmin.

Kuten jo viranomaisneuvottelussa nousi esille, tulee melusuojauksen sovittaminen kulttuuriympäristöön olemaan lähtökohtaisesti haasteellista. Satakunnan Museo toivoo, että alueellista vastuumuseota kuullaan myös mahdollisen meluaidan suunnittelun yhteydessä.

Satakunnan Museolla ei ole oman toimialansa puitteissa muuta huomautettavaa kaavaluonnoksesta.

Satakunnan Museo

Museonjohtaja Johanna Jakomaa

Tutkija Olli Joukio

Tiedoksi

Varsinais-Suomen ELY-keskus/kirjaamo, Päivi Valkama
Satakuntaliitto/kirjaamo, Susanna Roslöf, Daniel Nagy
Museovirasto/kirjaamo

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti Porin kaupungin asianhallintajärjestelmässä